

Преди няколко месеца в една от книжарниците „Хеликон“ една малка книжка привлече вниманието ми – „**От Лайпцигския процес в сибирските лагери**“. Става дума за спомените на

Благой

Попов,

комунистически функционер, известен като един от тримата подсъдими в процеса за подпалването на Райхстага през 1933 г. заедно с

[Георги Димитров](#)

и Васил Танев. Представям ви я тази неделя в електронната библиотека на **desebg.com**

.

„Тук няма нищо измислено, преукрасено, тук всяка дума е за съжаление горчива действителност. Тази глава е летопис на страшни дни и събития, в които аз по зла ирония на съдбата бях неволен участник и свидетел“. С тези думи авторът Благой Попов започва своите спомени за преживяното в Сталинова Русия.

Провъзгласен за един от героите на т. нар. Лайпцигски процес през есента на 1933 г. за подпалването на Райхстага Благой Попов логично се озовава в СССР. Той напуска своята родина България 10 години по-рано след опита на комунистическата партия да вдигне въстание през 1923 г., подкрепяна тайно от съветските специални служби с цел да дестабилизира властта в страната.

От Лайпцигския процес в лагерите на Гулаг

Написано от Христо Христов
Неделя, 30 Декември 2012 16:16

През 1934 г. Попов подновява работата си в Комунистическия интернационал на младежта, а неговия съпроцесник Танев – в профсъюзите. Димитров е издигат от Сталин за председател на Комунистическия интернационал. След Лайпцигския процес и тримата стават съветски поданици.

Сталиновите чистки през 1937 г.

Началото на спомените на Благой Попов е свързано с 1937 г., когато в навечерието на 20-годишнината от т. нар. Октомврийска революция Сталин инициира поредната параноична вълна от репресии в страната. Нейна жертва са и голяма част от чуждестранните комунистически функционери, сред които и много български комунисти.

По това време Благой Попов се опитва да завърши образованието си, прекъснато в България, в Химическия факултет на Всесъюзната промишлена академия „Сталин“. През пролетта на 1937 г. Попов става свидетел на изфабрикувания от Сталин процес срещу маршал Михаил Тухачевски и няколко генерали. „Едва минало ехото от процеса на Тухачевски, когато изневиделица дойде процесът на група членове на ЦК на ВЛКСМ, сред които Лукиянов, секретар на Московския областен комитет на комсомола и секретар на ЦК, Салтанов, редактор на вестник „Комсомолская правда“ и други“, пише Попов. Набелязаните са набързо осъдени и разстреляни като предатели и шпиони.

⋮

Вълната от репресии засяга и други кадри на съветския комсомол. „Съмненията ми в правотата на сталинския терористичен курс се усилиха още повече. Невиновни другари са арестувани, гинат, това са грешки, но не стават ли тези грешки грамадни, с какво ще се оправдаят утре? Вярата ми в мъдростта на Сталин се изпаряваше с всеки изминат ден“, спомня си Попов.

Арестът и килията в Бутирски затвор

От Лайпцигския процес в лагерите на Гулаг

Написано от Христо Христов
Неделя, 30 Декември 2012 16:16

Идва и денят, в който дъщеря на български емигрант му съобщава на улицата за слуха, че и той ще бъде арестуван. Той продължава да вярва, че това не може да му се случи. В нощта след празненство на 7 ноември 1937 г. по случай 20 години от взимането на властта от болшевиките на вратата на дома му трима военни му връчват заповед за арест и обиск. Откаран е в Бутирски затвор. Там му е заповядано да се съблече напълно гол, проверяват дали няма нещо в устата. Ето как Благой Попов описва тази унижителна процедура, през която минава всеки един от новодошлите в затвора:

„И всичко това се правеше видимо с единствената цел да те унижат, морално да те смачкат , да се почувстваш сам паднал на най-ниското стъпало на човешката съдба“.

Ужасът обаче тепърва започва. Попов е вкаран в килия за около 23 души, натъпкана от над 100. „Аз стоях до самата врата, редом с „парашата“ (пикочта), не можех да направя нито крачка напред... Всички бяха брадясали, измъчени лица, почернели, по долни дрехи, бельото им изцапано. Смярад и задух“, описва Попов килията.

Героят от Лайпцигския процес е обвинен като участник в троцкистка контрареволуционна организация, чиято цел е да... подготви убийството на Георги Димитров и Васил Коларов.

Присъдата и пътуването към Сибирските лагери

През май 1939 г. Попов е изправен пред съдебен състав на Военната колегия на Върховния съд на СССР. Процесът не трае повече от 10 минути. Българският емигрант не се признава за виновен, но е прекъснат още преди да каже последната си дума. Успява само да каже, че ще си остане комунист, независимо от присъдата. Тя е 15 години строг затвор в трудови-изправителни лагери.

Пътуването е тежко. От Москва 14 дни с влак до Красноярск, „лежейки непрекъснато на три реда дървени нарове във вагоните“. Попов описва пътуването така: „Грамадни влакове от арестантски вагони се носиха като вихър по безкрайните степи, а шумът от колелата заглушаваше тъжните затворнически песни, които се носеха от всеки вагон.“

От Лайпцигския процес в лагерите на Гулаг

Написано от Христо Христов
Неделя, 30 Декември 2012 16:16

Благой Попов стига до Норилския лагер, в който са въдворени около 4000 затворници. Още по на изток край река Колима е организиран най-големият лагер, в който затворниците са половин милион души. Това са едни от двата най-тежки лагери, в които политическите затворници са смесени с криминалните.

Пътят на Попов минава край пристанището Туруханкс, място за заточение още от царско време. Групата затворници, с която той се предвижва, достига до Игарка – най-отдалеченият на север град в СССР, голямо пристанище на река Енисей. Там свързват горите и започва тундрата. Пристанището, в което се товарят огромни кораби с дървен материал, е вратата към Океана.

Затворниците достигат до Дудинка, окръжен център на полуостров Таймир. От Красноярск до пристанището в Дудинка са изминали 2300 километра. Следват още 113 километра до Норилск. Селището е основано през 1935 г., когато в него пристигат първите политически затворници. Когато Попов пристига там вече са въдворени 12 000 души. Целият град, наброяващ 140 000 жители, който по-късно израства там заедно с медно-никеловите заводи, е построен от затворниците.

След началото на Втората световна война Попов се озовава в друг лагер Краслаг, горски лагер. Той се намира до град Канск в Саяновите планини, граничещи с Монголия и Тувинската република. През 1950 г. той одисеята му продължава в Карагандинския лагер, Северен Казакстан, наричан още Пясъчния лагер, поради честите пясъчни бури. Този лагер е пръснат в 16 лагерни пункта и е се отличава с тежък режим. В него са само политически затворници.

След смъртта на Сталин, завръщане в България

Идва и съобщението за смъртта на Сталин през 1953 г. Попов пише:

„Сталин умрял! Тази новина възбужда много възпоменания у хиляди хора. Едни си спомняха загубените младини, други – здравето си, трети – роднини и приятели. Тук, в

От Лайпцигския процес в лагерите на Гулаг

Написано от Христо Христов
Неделя, 30 Декември 2012 16:16

Сибир, не чух никакви плачове и ридания.”

Попов обжалва присъдата, но получава отговор от Берия, че е осъден правилно. В края на 1953 г. и Берия вече го няма. 16 години след ареста в Москва и 30 години, след като е напуснал България той получава право да се завърне в родината си. Докато е няколко дни в Москва му съобщават, че присъдата му е отменена...

На 23 март 1954 г. той стъпва на родна земя. На гарата в София го посреща майка му. Тя дълго време го гледа и казва:

„Па да не ме лъжете! Това ли е синът ми?”

За последен път двамата се виждат през 1924 г. Тогава Попов е млад с черни коси, а през 1954 г. пред нея стои побелял мъж.

Българският емигрант описва не само преживяното в различните лагери, но и режима им. Повече от 1000 емигранти минават през затворите, точния брой на убитите остава неизвестен, но според Попов те не са по-малко от 600 души.

Спомените на Благой Попов, писани след завръщането му в България не са издадени тогава. Интересното е, че те виждат бял свят за първи път през 70-те години. Издадени са от българската политическа емиграция в Париж. Емиграция, която е определена от комунистическия режим в София като „вражеска”. Изданието на „Изток-Запад” е второто и то дава възможност за първи път българското общество да се запознае със спомените на Благой Попов.

Благой Попов, „От Лайпцигския процес в сибирските лагери”, изд. „Изток-Запад”, 2012 г., 139 страници.